

ROZDZIAŁ V

CHARAKTERYSTYKA EKONOMICZNA LUDNOŚCI

1. Źródła utrzymania

W spisie ludności 2002 ustalano główne i dodatkowe źródło utrzymania dla poszczególnych osób oraz odrębnie dla gospodarstw domowych. Informacje o źródłach dochodów, z których pochodziły środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb osób dotyczyły całego roku (12 miesięcy) poprzedzającego spis i były ustalane niezależnie od stanu aktywności ekonomicznej tych osób. W związku z tym mogły mieć miejsce sytuacje, że osoby deklarujące pracę w badanym tygodniu pracowały jedynie przez krótki czas w ciągu roku, natomiast utrzymywały się w tym okresie z innych źródeł (np. zasiłku dla bezrobotnych lub pozostawały na utrzymaniu). Z kolei osoby zaliczane do niepracujących mogły utrzymywać się z dochodów z pracy wcześniej wykonywanej w ciągu roku, np. sezonowej, dorywczej, z pracy z której zostali zwolnieni lub odeszli na emeryturę (rentę).

***Główne źródło utrzymania osoby** jest to źródło przynoszące jej największy dochód. Jeżeli osoba miała w ciągu roku poprzedzającego spis tylko jedno źródło dochodów - było ono jednocześnie jej głównym, a zarazem wyłącznym źródłem utrzymania.*

W spisie 2002 wyróżniono następujące grupy źródeł utrzymania:

*dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej niezależnie od charakteru zatrudnienia,
niezarobkowe źródło (w tym m. in.: emerytury, renty, zasiłki),
inne dochody pochodzące z własności lub z najmu,
pozostawanie na utrzymaniu innych osób posiadających własne źródła dochodów.*

Porównując wyniki spisu ludności 2002 z danymi uzyskanymi z przeprowadzonego prawie 14 lat wcześniej poprzedniego spisu - można zaobserwować bardzo istotne zmiany dotyczące struktury ludności według źródeł utrzymania.

W 2002 roku 1245,4 tys. osób posiadało własne źródło dochodów, którymi mogły być: dochody z pracy, dochody pochodzące ze świadczeń społecznych (tzw. niezarobkowe źródła utrzymania) lub dochody z własności, tj. z tytułu oddanych w dzierżawę gruntów rolnych, dochodów z lokat kapitałowych, z odsetek z oszczędności i udziału w zyskach przedsiębiorstw.

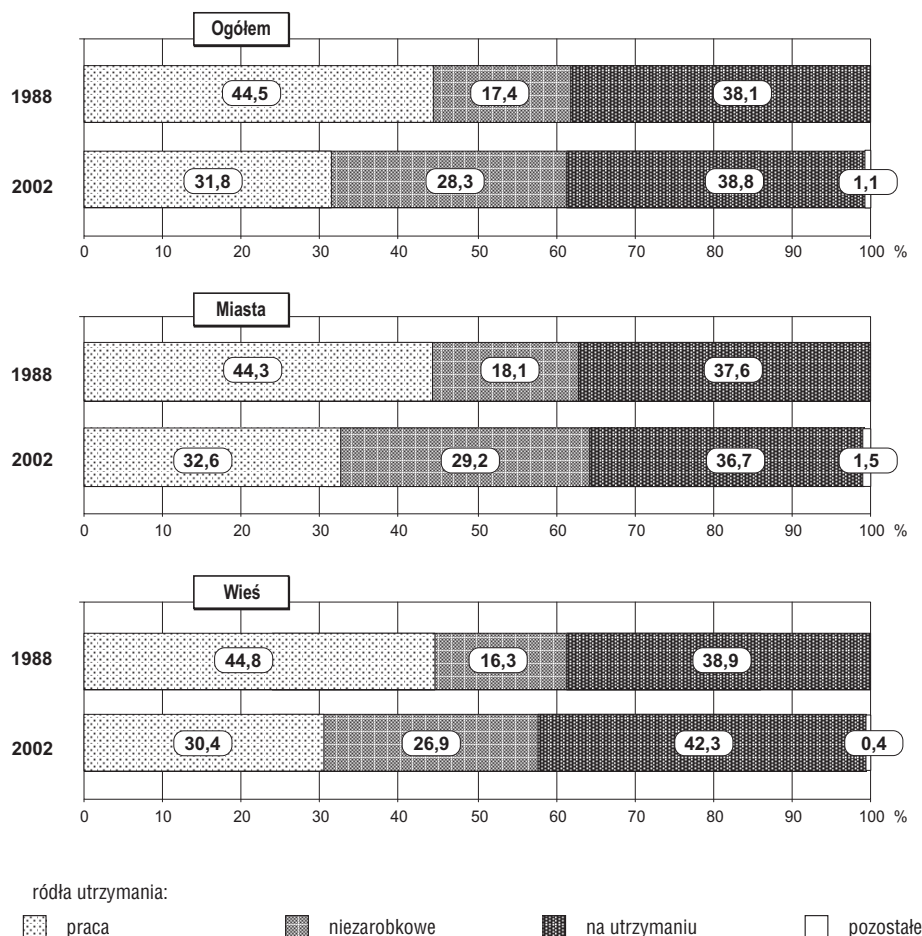
Udział osób, posiadających własne dochody, w ogólnej liczbie ludności województwa w 2002 r. wynosił 60,2 %, podczas gdy w 1988 r. – 61,9 % (spadek o 1,7 punktu procentowego). Konsekwencją tej zmiany było zwiększenie liczby osób będących na utrzymaniu oraz ich udziału w ogólnej strukturze ludności województwa – do poziomu 38,8% (wobec 38,1 % w 1988 r.). Liczba osób utrzymywanych przypadająca na 1000 osób posiadających własne źródła utrzymania zwiększyła się z 616 w 1988 r. do 645 w 2002 roku (w kraju odpowiednio: z 577 do 631).

Tabl. 1(V). Ludność według głównego źródła utrzymania w latach 1988 i 2002

WYSZCZEGÓLNIENIE	1988	2002	1988	2002	1988=100
	w tysiącach		w odsetkach		
OGÓŁEM	2044,0	2069,3	100,0	100,0	101,2
w tym:					
Dochody z pracy	908,8	657,3	44,5	31,8	72,3
poza rolnictwem	675,9	551,1	33,1	26,7	81,5
w rolnictwie	232,9	106,2	11,4	5,1	45,6
w tym we własnym gospodarstwie rolnym	166,4	91,3	8,1	4,4	54,9
Niezarobkowe źródło	356,4	585,9	17,4	28,3	164,4
Dochody z własności	x	2,1	x	0,1	x
Na utrzymaniu	778,8	802,9	38,1	38,8	103,1
Nieustalone źródło utrzymania	—	21,0	—	1,0	x

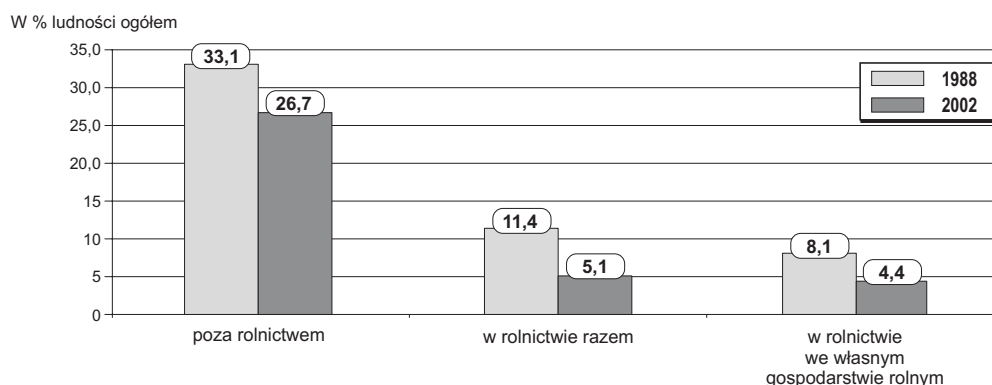
Wśród osób, które w 2002 r. posiadały własne źródło utrzymania, największą grupę stanowiły te, które utrzymują się z dochodów z pracy (31,8 %), a następnie z niezarobkowych źródeł (emerytur, rent, zasiłków) – 28,3 %. W 1988 r. udziały te kształtowały się odpowiednio: 44,5 % i 17,4 %. W spisie 2002 odnotowano dodatkowo niewielką grupę osób (ok. 2 tys.), dla których źródłem utrzymania były dochody z własności. W 2002 r. w porównaniu z 1988 r. liczba osób utrzymujących się z pracy zmniejszyła się aż o 252 tys., czyli o prawie 30 %, natomiast utrzymujących się z niezarobkowych źródeł wzrosła o 230 tys., tj. o blisko 65 %.

LUDNOŚĆ WEDŁUG GŁÓWNEGO ŹRÓDŁA UTRZYMANIA W LATACH 1988 I 2002

Dochód z pracy poza rolnictwem stanowił w 1988 r. główne źródło utrzymania dla 53,4 % osób spośród ogółu posiadających własne źródła utrzymania, natomiast w 2002 r. tylko dla 44,3 %. Z kolei dochód z pracy w rolnictwie stanowił w 1988 r. podstawę utrzymania dla 18,4 % ludności województwa posiadającej własne źródła utrzymania (z tego blisko 71,4% utrzymywało się z pracy we własnym gospodarstwie rolnym). W 2002 r. wśród posiadających własne źródła utrzymania tylko 8,5 % osób deklarowało dochód z pracy w rolnictwie jako źródło utrzymania (z tego 86,0 % z pracy we własnym gospodarstwie rolnym). Należy tu zwrócić uwagę na fakt, iż liczba osób utrzymujących się z rolnictwa w 2002 r. w porównaniu z 1988 r. spadła o blisko 55 %.

DOCHODY Z PRACY JAKO ŹRÓDŁO UTRZYMANIA LUDNOŚCI W LATACH 1988 I 2002

Zmniejszenie się liczby osób utrzymujących się z pracy związane było głównie z załamaniem się rynku pracy i silnym wzrostem bezrobocia w latach dziewięćdziesiątych, które dotknęło osoby w różnym wieku, ale szczególnie ludzi młodych oraz w wieku mobilnym.

Tabl. 2(V). **Ludność według głównego źródła utrzymania, płci i ekonomicznych grup wieku w 2002 r.**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	Główne źródło utrzymania ludności			
		dochody z pracy	niezarobkowe źródło	na utrzymaniu	nieustalone źródło
		w % ogółem			
OGÓŁEM	2069,3	31,8	28,3	38,9	1,0
w wieku:					
Przedprodukcyjnym (0–17 lat)	494,7	0,2	1,5	97,5	0,8
Produkcyjnym (18–59/64)	1284,0	50,8	23,6	24,4	1,2
mobilnym (18–44)	829,7	53,9	12,6	32,0	1,5
niemobilnym(45–59/64)	454,2	45,1	43,8	10,3	0,8
Poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej)	290,4	1,4	94,7	3,5	0,4
Nieustalonym	0,3	9,4	8,3	53,4	28,9

Tabl. 2(V). **Ludność według głównego źródła utrzymania, płci i ekonomicznych grup wieku w 2002 r. (dok.)**

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem w tys.	Główne źródło utrzymania <i>ludności</i>			
		dochody z pracy	niezarobkowe źródło	na utrzymaniu	nieustalone źródło
		w % ogółem			
Mężczyźni	999,8	36,1	24,8	38,1	1,0
w wieku:					
Przedprodukcyjnym (0–17 lat)	253,3	0,3	1,5	97,4	0,8
Produkcyjnym (18–64)	654,4	54,9	23,6	20,3	1,2
mobilnym (18–44)	416,2	58,8	11,8	28,0	1,4
niemobilnym(45–64)	238,1	47,9	44,3	6,9	0,9
Poprodukcyjnym (65 lat i więcej)	92,0	1,9	97,2	0,4	0,5
Nieustalonym	0,1	11,1	4,2	55,5	29,2
Kobiety	1069,6	27,7	31,6	39,7	1,0
w wieku:					
Przedprodukcyjnym (0–17 lat)	241,5	0,2	1,4	97,6	0,8
Produkcyjnym (18–59)	629,6	46,6	23,7	28,4	1,3
mobilnym (18–44)	413,5	48,9	13,5	36,1	1,5
niemobilnym(45–59)	216,1	42,0	43,2	14,0	0,8
Poprodukcyjnym (60 lat i więcej)	198,4	1,1	93,5	5,0	0,4
Nieustalonym	0,1	7,4	13,1	50,8	28,7

Wśród utrzymujących się z niezarobkowych źródeł 45,2 % stanowiły osoby utrzymujące się głównie z emerytury (pracowniczej lub rolnej), a dla prawie co czwartej osoby głównym źródłem utrzymania była renta z tytułu niezdolności do pracy (inwalidzka). Natomiast zasiłek dla bezrobotnych w ciągu roku poprzedzającego moment spisu stanowił główne źródło utrzymania dla 7,6 % osób.

Według wyników spisu 2002 na 100 osób utrzymujących się głównie z własnych dochodów pochodzących z pracy przypada 89 osób, których głównym źródłem utrzymania jest niezarobkowe źródło. W 1988 r. wskaźnik ten był znacznie niższy, wynosił 39 osób na 100 (*w kraju odpowiednio: 87 i 40*).

Zwraca uwagę także stosunkowo duży udział osób młodych będących na utrzymaniu. Co czwarta osoba będąca w wieku produkcyjnym jest na utrzymaniu, przy czym prawie co trzecia – w wieku mobilnym. Znacznie gorzej sytuacja przedstawia się dla kobiet niż dla mężczyzn.

Analizując źródła utrzymania ludności w poszczególnych województwach zauważa się wyraźne różnice. Dla 32,3 % ogółu ludności Polski źródłem utrzymania były dochody z pracy. W poszczególnych województwach odsetek utrzymujących się z tego źródła wahał się między 36,0 %, a 29,3 %. Województwo kujawsko-pomorskie uplasowało się pod tym względem na 7 miejscu (31,8 %).

1. Źródła utrzymania

W spisie ludności 2002 ustalano główne i dodatkowe źródło utrzymania dla poszczególnych osób oraz odrębnie dla gospodarstw domowych. Informacje o źródłach dochodów, z których pochodziły środki na finansowanie konsumpcyjnych i innych życiowych potrzeb osób dotyczyły całego roku (12 miesięcy) poprzedzającego spis i były ustalane niezależnie od stanu aktywności ekonomicznej tych osób. W związku z tym mogły mieć miejsce sytuacje, że osoby deklarujące pracę w badanym tygodniu pracowały jedynie przez krótki czas w ciągu roku, natomiast utrzymywały się w tym okresie z innych źródeł (np. zasiłku dla bezrobotnych lub pozostawały na utrzymaniu). Z kolei osoby zaliczane do niepracujących mogły utrzymywać się z dochodów z pracy wcześniej wykonywanej w ciągu roku, np. sezonowej, dorywczej, z pracy z której zostali zwolnieni lub odeszli na emeryturę (rentę).

Główne źródło utrzymania osoby jest to źródło przynoszące jej największy dochód. Jeżeli osoba miała w ciągu roku poprzedzającego spis tylko jedno źródło dochodów - było ono jednocześnie jej głównym, a zarazem wyłącznym źródłem utrzymania.

W spisie 2002 wyróżniono następujące grupy źródeł utrzymania:

- *dochody (zarobki) z pracy osobiście wykonywanej niezależnie od charakteru zatrudnienia,*
- *niezarobkowe źródło (w tym m. in.: emerytury, renty, zasiłki),*
- *inne dochody pochodzące z własności lub z najmu,*
- *pozostawanie na utrzymaniu innych osób posiadających własne źródła dochodów.*

Porównując wyniki spisu ludności 2002 z danymi uzyskanymi z przeprowadzonego prawie 14 lat wcześniej poprzedniego spisu - można zaobserwować bardzo istotne zmiany dotyczące struktury ludności według źródeł utrzymania.

W 2002 roku 1245,4 tys. osób posiadało własne źródło dochodów, którymi mogły być: dochody z pracy, dochody pochodzące ze świadczeń społecznych (tzw. niezarobkowe źródła utrzymania) lub dochody z własności, tj. z tytułu oddanych w dzierżawę gruntów rolnych, dochodów z lokat kapitałowych, z odsetek z oszczędności i udziału w zyskach przedsiębiorstw.

Udział osób, posiadających własne dochody, w ogólnej liczbie ludności województwa w 2002 r. wynosił 60,2 %, podczas gdy w 1988 r. – 61,9 % (spadek o 1,7 punktu procentowego). Konsekwencją tej zmiany było zwiększenie liczby osób będących na utrzymaniu oraz ich udziału w ogólnej strukturze ludności województwa – do poziomu 38,8% (wobec 38,1 % w 1988 r.). Liczba osób utrzymywanych przypadająca na 1000 osób posiadających własne źródła utrzymania zwiększyła się z 616 w 1988 r. do 645 w 2002 roku (w kraju odpowiednio: z 577 do 631).